

Dnevnik, 09.01.2007.

Pisala sam srcem, bez zadržke

Marija Jovanović

Najnoviji, treći roman beogradske spisateljice Marije Jovanović (1959) "Idi, vreme je" (sopstveno izdanje, 2006.), sustiže popularnost prethodna dva. U ovoj urbanoj, beogradskoj priči prepoznale su se generacije koje su sedamdesetih sazrevale uz muziku i stihove Džonija Štulića. I bezbrižno krstarile Evropom, vraćajući se kući. Džoni je pevao o "magazinima, propagandi, duplericama, sivim eminencijama, besprizornim usrećiteljima, plaćenim nitkovima, mutavim urlatorima zvučnih titula i nevidljivim ubicama efikasnih ruku" ("Idi, vreme je", str. 54.). Utom su stigle osamdesete, pa devedesete i njegova proročanstva su počela da se ostvaruju.

U takvom okruženju autorka sučeljava glavne junake, pa je roman "Idi, vreme je" i porodična i društvena drama, napisana gotovo biografski, uzbudljivo i duhovito. Knjiga se čita filmskom brzinom (jer je zanimljiva) i zaista ima sve elemente dobrog scenarija. Takođe, navodi na razmišljanje o značenju stare (jevrejske?) kletve "Dabogda imao, pa nismo".

Mariju Jovanović smo pitali kako tumači činjenicu da su sva tri njena romana, bez posebne najave i reklame, našla put do čitalaca i lista najtraženijih naslova?

- Potpuno ste u pravu – reklama i medijska pompa znatno utiču i na prodavanost romana jer je marketing, taj Demijurg današnjice, odavno zavladao i područem umetnosti, kaže naša sagovornica. Sasvim intimno, imam otpor prema "masovnom" u svakom vidu i pogledu, pa ne verujem, a priori, da su dela koja se nalaze na bestseler listama, samim tim i umetnički vredna.

Istini za volju, konstatacija o "sumnjivosti masovnog" ne mora, nužnim načinom, da bude tačna, te mediji mogu odigrati pozitivnu ulogu, usmeravanjem interesovanja i na izuzetna dela koja bi u izobilju objavljenih romana, stranih i domaćih, promakla čitalačkoj pažnji.

Konkretno u mom slučaju, ostavljajući po strani aksilošku procenu knjiga koje sam do sada napisala (o čijoj vrednosti sigurno ne treba sama da donosim sud), smatram da sam imala

puno sreće što su one same, na gotovo volšeban način, bez ikakve medijske podrške, pronašle put do čitalaca.

Pada mi na pamet Sartrova duhovita opaska da se čitalac i pisac, često iza leđa svima, domunđavaju tajnim znacima kao dva prevaranta na bučnom vašaru. Tako nekako vidim i svoj odnos sa publikom. Uspeli smo da se pronađemo, sporazumemo i prepoznamo, bez posrednika.

Digla sam ruke od prepravljanja sveta

- Deset godina, najboljih, najplodotvornijih u svakom smislu, čitavu deceniju potrošila sam, kao i mnogi koje znam, na borbu u ovom ili onom obliku, protiv nakazne i devijantne politike koja nas je dovede dovela- kaže Marija Jovanović. Potom se desilo ono što ni danas ne mogu ni mentalno, ni emotivno da pojmem i prihvatim – fizička eliminacija čoveka protiv koga, očigledno, nisu mogli da se drugačije izbore. Dakle, moja politička opcija je ubijena 12. marta 2003. godine. Od tog kobnog dana, potpuno sam digla ruke od »prepravljanja sveta«, od ubeđivanja ljudi da je crno- crno, a belo - belo. Jednostavno, ovaj malobrojni deo Srbije kome pripadam, na dijametralno suprotan način vidi elementarne činjenice oko kojih ne može biti spora. A ipak, on postoji. To je neporavljivo. Nepremostiv je taj jaz. Iskreno govoreći, želim da ovaj narod na predstojećim izborima dobije Vladu kakvu želi i zaslužuje. Ako izglasaju, izaberu i podrže opciju koja je po meni najgora, samo mogu slegnuti ramenima i reći – srećno im bilo. Ja odavno više »ne stanujem ovde«. Fizički da, ali u suštini sebe već tri godine unazad doživljam kao unutrašnjeg emigranta u sopstvenoj zemlji.

Sva tri romana Marija Jovanović je objavila kao samostalni izdavač. Prvi, "Spletkarenje sa sopstvenom dušom" 2000. godine, a onda "Kao da se ništa nije dogodilo" 2004. Takođe i najnoviji, a nas je zanimalo, zašto?

-Gajim duboko nepoverenje prema institucijama društva, ovde i sada, objašnjava naša sagovornica. Doduše, postojao je jedan kratak period, dok je dr Zoran Đinđić bio premijer, kada se to poverenje vratilo i kada sam bila sigurna da smo zakoračili ka stvaranju normalne, uređene države.

Međutim, u godini kada sam završavala drugi roman, »"Kao da se ništa nije dogodilo"«, on je ubijen, a ja sam donela čvrstu odluku da se u svakom smislu zavučem u najdublju privatnost i ogradim, koliko god je moguće, od svega što će uslediti (pretpostavljala sam – i to na žalost tačno, da ćemo doživeti »reprizni pakao«, kako to kaže Jovana, lik iz mog romana" »Idi, vreme je«).

Naravno, takva odluka povlači za sobom velike teškoće. Recimo, knjige mi se sasvim nesmetano i besomučno piraterišu, i ta piratska izdanja se prodaju javno, a da ja ništa ne mogu da učinim, niti potražim zaštitu od našeg sudstva koje je dužno da sankcioniše zloupotrebu intelektualne svojine. Iako zbog toga jedva uspevam da od legalno prodatih primeraka finansiram dalje štampanje, nemam nameru da odustanem od koncepcije – u se i u svoje kljuse, ma koliku cenu za to plaćala.

Glavni likovi storije "Idi, vreme je", generacijski su bliski autorki, kao i urbani milje, društvene okolnosti u zemlji. Sve je u ovom romanu nekako intimno, poznato. Da li je bila potrebna emotivna distanca da bi ste ga napisali, pitali smo Mariju Jovanović?

- Nije mi potrebna ta distanca. Naprotiv; mogu da pišem isključivo o temama i pitanjima koja me opsedaju, progone, i na koja pokušavam, najpre sebi, da dam odgovore.

Mislim da se ta iskrenost oseća u mojim romanima. Posebno u ovom, »"Idi, vreme je"«, koji naprosto zrači osećanjima kao radioaktivan element. Ne kajem se što nisam to učinila. Svesna sam da je, u umetničkom smislu govoreći, neophodno da se pisac »skolni u stranu«, da pusti roman da diše, što ja nisam u dovoljnoj meri učinila.

«"Idi, vreme je"« sam napisala srcem. Ne toliko glavom, koliko srcem. Onako, bez čuvanja, bez kalkulisanja, bez zadržke, potpuno sam se prelila u te stranice. I htela sam da tako ostane. Ova knjiga predstavlja i posvetu i omaž ljudima koji su obeležili moj život na najplemenitiji način. Ako te emocije nađu odjek u čitaocima, biću presrećna.

Radmila Lotina